

Dades del document

Investigador: Palomas, Joan

Data de publicació: 2013-01-11

Descripció

Víctor Balaguer i Cirera va néixer a Barcelona, el 1824, en una llar d'una posició relativament folgada. Després de la prematura mort del pare, la mare intentà conduir amb mà ferma la seva formació, però el jove Balaguer molt aviat mostrà la seva predilecció per un estil de vida d'inspiració romàntica i liberal. El 1844 obtingué el títol de batxiller en Jurisprudència per la Universitat de Barcelona, però l'any següent deixà els estudis.

En aquests anys de joventut, tingué una intensa activitat associativa, literària i periodística. Freqüentà tertúlies i fou membre actiu d'entitats culturals de Barcelona, com la Societat Filomàtica, la Societat Filharmònica i Literària i la Reial Acadèmia de Bones Lletres. Publicà multitud d'obres en la majoria de gèneres (teatre, poesia, narrativa, divulgació d'indrets catalans), traduí els romàntics francesos, dirigí col·leccions literàries i fou poeta teatral. Impulsà i col·laborà en nombroses capçaleres de premsa, entre les quals destaca el seu treball com a director d'*El Genio* (1844-45) i *El Catalán* (1849-50) i com a redactor del *Diario de Barcelona* (1850-54).

El període 1854-68 fou el més rellevant en diversos àmbits d'actuació i en la formulació del seu pensament catalanista i progressista. En el literari, publicà alguns dels seus treballs més significatius, com *Don Juan de Serrallonga o los bandoleros de las Guillerías* (drama, 1858, amb versió catalana de 1868), *Don Juan de Serrallonga* (novel·la, 1858), *La libertad constitucional* (assaig històric i polític, 1858), les poesies catalanes de *Lo trobador de Montserrat* (edicions de 1861 i 1868) i *Esperansas y recorts* (assaig, poesia i teatre, 1866), alhora que fou un dels principals impulsors dels Jocs Florals, de la germanor entre les lletres catalanes i occitanes i cap del sector liberal de la Renaixença. En l'històric, culminà la *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón* (1860-64), primera història general de Catalunya publicada en l'època contemporània. En el periodístic, dirigí publicacions cabdals en la presentació del seu pensament, com *La Corona de Aragón* (1854-56), *El Conceller* (1856-57) i *La Montaña de Montserrat* (1868) i fou corresponsal d'*El Telégrafo* en la

guerra d'Itàlia (1859). Com a cronista de Barcelona, presentà un projecte de nomenclàtor per al nou Eixample que permetés la visualització de la identitat nacional catalana, que fou aplicat en bona part.

En aquest mateix període realitzà el pas definitiu a la política. Fou membre actiu del Partit Progressista a Catalunya, diputat provincial (1862-66) i intervingué en el cicle revolucionari dirigit per Prim, que li comportà l'exili. A partir de la Revolució de 1868, inicià una carrera política de primer ordre, que el dugué a ser president de la Diputació Provincial de Barcelona (1868-69), diputat a Corts (1869-73 i 1876-89, amb fixació al districte de Vilanova i la Geltrú), senador vitalici (1889-1901), director general d'Estadística (1869) i de Comunicacions (1871), ministre d'Ultramar (1871, 1874 i 1886-88) i de Foment (1872), president del Tribunal de Comptes (1874-75), del Consell d'Estat (1883-84) i de nombrosos organismes. Fou dirigent en clau espanyola del Partit Liberal i de l'Esquerra Dinàstica i cap indiscutible dels parlamentaris catalans. Des d'aquests llocs, protagonitzà intenses campanyes en defensa dels interessos generals catalans (indústria, infraestructures), lluità per a la universalització de l'educació i la cultura i fou un especialista en temes ultramarins.

Estigué vinculat a la Maçoneria. Ingressà a les reials acadèmies de la Història (1875) i Espanyola (1883). Fundà a Vilanova i la Geltrú la Biblioteca-Museu que duu el seu nom i a Madrid el Museo-Biblioteca de Ultramar, que dirigí fins a la seva mort, que tingué lloc en aquesta ciutat, el 1901.

Informació

L'aportació cultural i ideològica de Víctor Balaguer no es limità a un sol camp, sinó que fou el resultat de la seva decidida actuació en àmbits múltiples, simultanis i relacionats entre ells.

En els seus anys de formació, rebé una influència combinada de tres esdeveniments de gran rellevància: l'arribada a Catalunya del Romanticisme, amb les seves propostes culturals, estètiques i fins i tot d'estil de vida; la revolució liberal espanyola, amb una dilatada confrontació política envers l'absolutisme i també entre el sector més avançat i el moderantisme; i la industrialització catalana, amb el seu poderós impacte social i econòmic, però sobretot amb la creixent divergència d'interessos

amb les polítiques econòmiques impulsades des de la capital de l'estat.

Adscrit plenament al Romanticisme, contribuí a la seva difusió a Catalunya, amb un intens treball de traductor de narrativa i d'adaptador de teatre d'autors romàntics francesos, sobretot d'Alexandre Dumas. D'aquest corrent, Balaguer n'agafà un conjunt d'elements estètics i temàtics, que es troben molt presents en la seva obra de creació i que es concretaren en la passió pel redescobriments d'una Catalunya puixant i independent en una edat mitjana altament idealitzada. Al mateix temps i com a contrapunt de modernitat, s'identificà amb el liberalisme progressista i amb les posicions de l'associacionisme industrial.

Amb aquests ingredients, Balaguer formulà una proposta ideològica completa, que en el terreny literari cercava la formació d'una escola nacional catalana, no subordinada als models culturals castellà i francès, però tampoc tancada en la contemplació del passat, sinó que pretenia anar més enllà i intervenir en tots els àmbits, també en el polític. Utilitzà de manera complementària la literatura, el periodisme, la història, la política i la dinamització cultural, per a bastir una proposta liberal i catalanista, de signe descentralitzador, federal i iberista, amb Catalunya com a un dels seus eixos centrals: la difusió del seu passat nacional i de la seva identitat present com a eines per a plantejar uns drets polítics en el futur immediat.

Autor de més d'un centenar de títols, el període més significatiu d'elaboració de les seves obres de més transcendència i de formulació del seu pensament fou el que se situa entre les dues revolucions polítiques en què participà: 1854 i 1868. Convé precisar que la presentació de la seva proposta més ideològica en forma d'obra escrita no fou tan explícita com en d'altres autors, en bona part per la implacable censura que patí la seva obra de contingut més reivindicatiu. Amb tot, va poder defensar les seves posicions des de registres ben diversos, com l'assaig històric, amb *La libertad constitucional* (1858), obra relacionada amb *Cataluña vindicada* (1858), de Lluís Cutchet; la història general, amb *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón* (1860-64); la divulgació de tall històric i periodístic, com *Las calles de Barcelona* (1865-66) i *Anales de la guerra de Italia, Prusia y Austria* (1866); les capçaleres de premsa catalanista progressista dirigides per ell, com *La Corona de Aragón* (1854-56), *El Conceller* (1856-57) i *La Montaña de Montserrat* (1868, després *La Montaña Catalana*). Al mateix temps, una part gens menyspreable de la seva proposta més política es troba implícita en la seva obra de creació, en obres de

poesia catalana com *Italia* (1859) i els diversos volums complets o parts d'altres obres signats per *Lo trovador de Montserrat* (1858-74); el cicle complet en teatre i narrativa dedicat al bandoler Serrallonga (1858-68); l'obra de narrativa *Amor a la patria* (1856, amb una primerenca versió publicada a la premsa el 1854 com *La primavera del último trovador*); junt amb *Esperansas y recorts* (1866), fonamental treball d'opinió, poesia i teatre.

En aquests anys de màxima producció escrita, la difusió de la seva obra a Catalunya fou immediata en el temps, sovint amb el sistema de publicació per lliuraments amb publicitat a la premsa; i també efectiva, perquè a més dels exemplars venuts, Balaguer féu una acurada distribució en forma d'obsequis a entitats culturals, premsa i altres autors. D'altra banda, uns pocs títols de la seva obra més estrictament literària foren traduïts a d'altres idiomes. Per això, la recepció de la seva obra fou molt notable en el període esmentat, de la mateixa manera que la seva proposta ideològica i les actuacions concretes que emprengué per a realitzar-la.

Pel que respecta a la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès i de les entitats precedents, aquest centenar d'obres amb autoria de Balaguer hi tingué una representació força escassa fins ben bé els anys 1880. En aquesta dècada i en la següent, el volum de títols s'anà incrementant, de manera que en els catàlegs dels anys 1890 ja es pot comptabilitzar una trentena de títols. Tot i així, es tractava sobretot d'obres escrites en aquest període i no tant de les anteriors al Sexenni Revolucionari, amb la qual cosa, en vida de Balaguer, alguns dels seus treballs cabdals continuaren sense presència a la Biblioteca. Després de la seva defunció, ja en el segle XX, noves adquisicions i donacions permeteren completar aquest buit.

La influència de la seva actuació va ser clara en diversos àmbits. Als anys 1850 i 1860, fou el principal impulsor del sector més liberal de la Renaixença. En el mateix període i en un sentit més ampli, fou també el cap del catalanisme progressista, l'opció ideològica que pretenia la fusió entre un catalanisme ja no només cultural, sinó també amb unes primeres formulacions polítiques (encara dins del sistema espanyol de partits), amb els plantejaments de l'esquerra liberal. En aquest sentit, fou el referent d'un sector polític i intel·lectual, en el qual hi ha personatges com Albert de Quintana i Combis, els germans Eduard i Josep Maluquer i de Tirrell, Frederic Pons i Montells i Pere Antoni Torres Jordi, tots diputats catalans a les Corts espanyoles a partir del Sexenni i molts d'ells amb una significativa trajectòria literària

i/o periodística.

La seva contribució al restabliment dels Jocs Florals, junt amb el fet de ser el primer mestre en Gai Saber, el convertí en un dels principals referents d'aquesta mena de certàmens i de la seva expansió per terres catalanes i també espanyoles. La seva estreta relació amb Frederic Mistral i el grup de felibres provençals, posà els fonaments per al moviment de germanor catalano-occitana. La seva aposta per una redefinició d'Espanya com a estat plurinacional i plurilingüístic, que tingué la seva màxima expressió en els seus discursos d'ingrés a les reials acadèmies de la Història i Espanyola, tingué repercussió als territoris hispànics de matriu no castellana. La tasca de pioner en la divulgació d'aspectes de Catalunya –paisatges, monuments, història, llegendes i imaginari col·lectiu- fou àmpliament reconeguda pel posterior excursionisme científic. La contribució a la història de Catalunya, no exempta d'algunes polèmiques, posà els fonaments de les grans històries nacionals posteriors. La seva incansable lluita per a la universalització de l'educació i la cultura, amb episodis com l'organització dels ensenyaments de pàrvuls i d'arts i oficis, la creació de nous equipaments (Biblioteca-Museu Balaguer, Museo-Biblioteca de Ultramar) o la creació d'un ministeri específic, assoliren un ampli ressò entre l'associacionisme del magisteri i constituïren una fita en el posterior desplegament i modernització d'aquests sectors.

Com a president de la Diputació Catalana protagonitzà importants campanyes en el Congrés dels diputats en defensa del proteccionisme per a la indústria catalana, que el convertiren en un dels màxims exponents del factor diferencial català en la política espanyola del dinou, l'anomenat “ministerialisme a la catalana”. Al mateix temps, la seva aposta per la descentralització administrativa, que es concretà en la Llei Orgànica Provincial de 1870, que incloïa la possibilitat d'unió entre províncies, amb una junta compartida i competències exclusives (derogada el 1877, sense que arribés a aplicar-se), anticipà una possibilitat d'autogovern català, que no es concretaria fins quaranta anys després, amb la formació Mancomunitat.

Tot i aquest impressionant full de serveis, en els seus darrers anys s'evidencià el seu distanciament amb el nou catalanisme polític, sobretot amb el conservador. Ja en els anys noranta, la visibilitat de la seva enorme aportació s'anà esvaint, en un procés que s'accentuà després de la seva defunció.

Bibliografia

Álvaro, Francesc-Marc, et. al. "El llegat de Víctor Balaguer". *Serra d'Or* . Núm. 601 (gener 2010), pàgs. 22-34.

Comas Güell, Montserrat. *La Biblioteca Museu Balaguer, un projecte nacional català*. Prefaci de Lluís Ferran Toledano. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007.

Comas Güell, Montserrat. *Víctor Balaguer i la identitat col·lectiva* . Catarroja [etc]: Afers, 2008.

Cuccu, Marina. *Víctor Balaguer i Cirera (1824-1901)* . Vilanova i la Geltrú: Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, 2003.

Cuccu, Marina; Palomas i Moncholí, Joan. *La Itàlia de Víctor Balaguer* . Vilanova i la Geltrú: Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 2004.

Farrés, Pere, et. al. "Víctor Balaguer romàntic i liberal", *L'Avenç* . Núm. 262 (octubre 2001), p. 17-75.

Miralles, Enrique. *Cartas a Víctor Balaguer* . Barcelona: Puvill Libros, 1995.

Palomas i Moncholí, Joan. *Víctor Balaguer: renaixença, revolució i progrés* . Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 2004.

Queralt, Maria Pilar. *Víctor Balaguer i Cirera* . Barcelona, Nou Art Thor, 1984.

El segle romàntic: actes del Col·loqui sobre el Romanticisme: Vilanova i la Geltrú, 2, 3 i 4 de febrer de 1995 [edició a cura de: Manuel Jorba, Antònia Tayadella i Montserrat Comas]. Vilanova i la Geltrú: Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 1997.

Ultramar: política de Víctor Balaguer i progrés per a Vilanova i la Geltrú . [Vilanova i

la Geltrú]: Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 2000.

Víctor Balaguer i el seu temps. Pròleg de Sixte Moral; presentació de Montserrat Comas i Güell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

Virella i Bloda, Albert. *Víctor Balaguer i Vilanova i la Geltrú* . [Vilafranca del Penedès]: Institut d'Estudis Penedesencs, 1986.